

Voices through Water

Orodje za ustvarjalne in aktivistične metodologije

Sofinancira
Evropska unija

Številka projekta: 2023-1-AT01-KA220-YOU-000161835

Financirano s strani Evropske unije. Izražena stališča in mnenja so izključno stališča in mnenja avtoric(e) in ne odražajo nujno stališč in mnenj Evropske unije ali OeAD-GmbH. Ne Evropska unija ne OeAD-GmbH ne odgovarjata za predstavljena mnenja in stališča.

Voices through water © je zaščitena znamka
pri [Attribution-ShareAlike 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/)

Horizontalno odločanje: uvod in konsenz

Advocacy, Activist

Aktivnost predstavlja uvod v teorijo orodij za horizontalno odločanje in usposabljanje za vodeno razpravo in konsenzualno odločanje v manjših skupinah.

Ciljna skupina

Starost 12 let ali več

4 - 20 oseb (lahko se prilagodi velikosti skupine)

Okolje

Prostor, ki je dovolj velik za vse udeležence. Aktivnost je možno izvesti tudi kot dejavnost na prostem (zlasti praktični del: od 5. do 7. koraka).

Potreben čas

Do 3 ure (odvisno od velikosti skupine)

Materiali

- Projektor ali tabla za predstavitev,
- papirji za tablo,
- flomastri za pisanje po tabli,
- lepilni trak (oz. kaj podobnega, da boste lahko obesile plakate na steno).

Cilj/namen

- Razvijanje kompetenc za skupinsko odločanje.
- Učenje in preizkušanje horizontalnih orodij za odločanje.
- Opolnomočenje in učinkovito sodelovanje, brez vzpostavljanja ali jačanja hierarhije v skupini.

Navodila po korakih

Prvi del: Uvod in teorija

1. korak 30 minut

Predstavite postopke odločanja (npr. avtokratsko, predstavniško in glasovanje), ki jih najpogosteje uporabljamo v naši družbi, in jih zapišite na tablo. Udeleženske vprašajte, kakšne so slabosti teh postopkov

Zastavljajte vprašanja, kot so npr:

- 'Kako se ljudje počutijo, če pri sprejemanju odločitev ne upoštevajo njihovih mnenj in potreb?'
- 'Kaj se zgodi z manjšino, ki so jo preglasovali? Kako se počutijo? Bodo še zainteresirani za nadaljne skupinske procese?'
- 'Kaj se lahko zgodi, če pred postopkom odločanja ni kakovostne razprave?'

Recite: 'Kaj, če obstaja še kak drugačen način odločanja, ki ni hierarhičen? Ali je kdo od vas že kdaj izkusil kaj podobnega horizontalnemu odločanju? Za kaj je šlo pri tem?'

Na podlagi tega na kratko opredelite, kaj pomeni horizontalno odločanje, tako da bodo vse razumele: Gre za način odločanja, pri katerem imajo vse udeleženske enako moč pri odločanju o določeni zadevi. Poudarite ključna načela horizontalnega odločanja:

- vključevnost
- enakpravnost
- spoštovanje drugih in drugačnih mnenj
- konsenz/privolitev

Na tabli podajte pregled morebitnih prednosti in slabosti horizontalnega odločanja v primerjavi s hierarhičnimi prostopi. Tako lahko npr. primerjate metodo glasovanja z odločanjem s konsenzom: Udeleženske prosite, naj navedejo še druge točke.

	Glasovanje	Konsenz
P r o s	Znan in enostaven za uporabo. Koristen, kadar je zaradi časovnih omejitev težko doseči soglasje.	Zagotavlja vključitev vseh članov, s čimer poveča verjetnost uspeha. Člani si prizadevajo sprejeti najboljšo odločitev za skupino, namesto da tekmujejo za osebne preference. Upoštevajo se vse perspektive in potrebe. Krepi sodelovanje.
C o n s	Ne omogoča razprave o mnenjih manjšine. Ne spodbuja interakcije celotne skupine. Ustvarja zmagovalce in poražence. Krepi hierarhijo.	Časovno zahtevno. Večja kot je skupina, težje je izvedba. Dinamika moči v skupini lahko oteži enakopravno sodelovanje.

2. korak - 10 minut

Določite osnovna pravila spoštljive komunikacije in enakopravne udeležbe. Pri določanju pravil vključite udeleženske (npr. z uporabo metode možganske nevihte ali oblikovanjem skupinskega dogovora - glej metodo 'Skupinski dogovor' v tem priročniku). To lahko pripomore, da si bodo udeleženske lažje zapomnile in sprejele osnovna pravila.

Če ste pravila s skupino določili že prej, lahko ta korak preskočite.

3. korak - 20 minut

Predstavite postopek odločanja s konsenzom. Ta metoda stremi k doseganju konsenza v skupini. Konsenz je stanje, ko se vse udeleženske strinjajo s predlogom. Ključ do konsenza je kakovostna razprava, ki vključuje vse udeleženske ter upošteva njihova mnenja in potrebe. Te dejavnike običajno spremlja facilitatorka, ki skuša skupini olajšati doseganje odločitve s konsenzom.

Opišite postopek skupinskega odločanja s pomočjo naslednjega diagrama:

<https://www.seedsforchange.org.uk/downloads/consflow.pdf>

- 1) Predstavite in pojasnite vprašanje.
- 2) Odprite razpravo.
- 3) Raziščite ideje v širši razpravi.
- 4) Oblikujte predlog.
- 5) Dopolnite predlog.
- 6) Preizkusite konsenz.
- 7) Predebatirajte, kako uresničiti odločitev.

4. korak - 30 minut

Predstavite facilitacijo kot orodje, ki podpira skupine pri procesih odločanja. Brez facilitacije v razpravi najverjetneje prevladajo bolj ekstroverne osebe in osebe z naravno avtoriteto, mnenja ostalih pa so večkrat spregledana. Tako doseženo odločitev bi lahko sprejeli s tihim nesoglasjem ali celo kljub izrecnemu nestrinjanju nekaterih udeleženk. Po drugi strani pa facilitatorka ne sme sprejemati ali predlagati odločitev. Da zmanjšamo tveganje zlorabljanja vloge facilitatorke, ki bi določeni osebi omogočila večji vpliv na skupino, je običajno, da se članice skupine na posameznih srečanjih izmenjujejo v tej vlogi.

Opišite ključne veščine facilitiranja:

- Aktivno poslušanje (glej tudi: <https://www.seedsforchange.org.uk/activelisting>)
- Podvprašanja - zastavljanje vprašanj za razjasnitev
- Povzemanje - na kratko ponovite predloge in zamisli, ki jih ponudijo druge.

Opišite tudi osnovna orodja facilitacije, ki jih facilitatorke uporabljajo za lajšanje procesa odločanja:

- Krogi: Ljudje naj sedijo v krogu, tako da lahko vse udeleženske po vrsti izrazijo svoja mnenja o vprašanju ali predlogu.
- Nevihta idej (možganska nevihta): Spodbujanje udeleženk, da predlagajo čim več različnih idej.
- Razprava v manjših skupinah/parih: V večjih skupinah je komu lahko nerodno pri izražanju svojih mnenj, v manjših skupinah pa lažje aktivno sodeluje.
- Preverjanje temperature: Če facilitatorka ni prepričana, kašno je mnenje skupine o določenem predlogu, lahko vse udeleženske prosi, da z rokami pokažejo, ali in kako jim je predlog všeč. Bolj ko je komu predlog všeč, višje naj dvigne roke, in obratno: manj kot ji je predlog všeč, nižje naj spusti roke. Roke v višini pasu pomenijo, da oseba ni ne za predlog ne proti.

Predstavite tudi še druga orodja, ki facilitatorki pomagajo ohranjati spoštljivo in vključujoče vzdušje, npr:

- Opominjanje na temeljna pravila spoštljive komunikacije in enakopravne udeležbe.
- Naslavljanje vprašanj na manj zgovorne udeleženske.
- Intervencije (nevsiljivo prekinjanje dominantnih govork in preusmerjanje pogovora nazaj k vsej skupini).
- Uvedba predmeta, ki ga morajo udeleženske držati v rokah, da lahko govorijo. To lahko pomaga uravnati, kdo govori, in spodbudi druge, naj počakajo, da pridejo na vrsto.

Seznam opisanih veščin facilitacije (aktivno poslušanje, pojasnjevanje, povzemanje) in orodij (krogi, nevihta idej, razprava v majhnih skupinah, preverjanje temperature) napišite na velik papir in obesite na vidno mesto, da ga bodo vse videle.

Drugi del: Praktični preizkus

5. korak – 15 minut

Ta del predstavite kot način praktičnega usposabljanja:

'Poskusimo še same! Preskusite facilitirano razpravo v manjših skupinah in poskusite doseči konsenz.'

Če je le mogoče, naj do vprašanja za usposabljanje pridejo udeleženke same. Če nimajo nobenih predlogov, imejte sami pripravljeno kakšno vprašanje. Poskusite se izogniti preveč zapletenim ali spornim temam. Raje izberite kaj preprostega, kar bo olajšalo usposabljanje za facilitatorke.

6. korak – 45 minut

Oblikujte skupine po 4-5 oseb (odvisno od števila udeleženek) in v vsaki od skupin prosite, naj ena prostovoljka prevzame vlogo facilitatorke. Manjšim skupinam naročite, naj si poiščejo primerne prostore dovolj daleč narazen, da jih druge skupine ne bodo motile. Skupine imajo na voljo 30 minut (15 minut za razpravo in 15 minut za doseganje konsenza). Ko se aktivnost začne, sproti preverjajte pri vsaki skupini, kako napreduje, in po potrebi pomagajte facilitatorkam. Na čas jih opomnite po 20 minutah in potem še 5 minut pred koncem vaje.

Tretji del: Refleksija in zaključni pogovor

7. korak – 30 minut

Spet se zberite v celi skupini. Udeleženke prosite, naj povejo, kako se počutijo, nato pa jih povprašajte o izkušnjah in spoznanjih glede procesa. Pogovorite se o tem, s kakšnimi izzivi so se soočale in kakšne strategije so razvile, da bi jih premagale. Zastavljate lahko vprašanja, kot so:

- Se vam je posrečilo doseči konsenz? Če ne, ali menite, da bi lahko dosegle konsenz, če bi imele na voljo več časa?
- Je kakšno od mnenj močno nasprotovalo kakemu drugemu mnenju? Kako ste rešile takšno zagato?
- Je katera od vas govorila mnogo več kot druge? Kako ste se soočile s tem?
- Ali katera od vas sploh ni nič povedala ali pa je zelo malo govorila? Kako ste se soočile s tem?
- Ali ste med razpravo kdaj obtičale na mrtvi točki? Kako ste se soočile s tem?

Udeleženke spodbudite, da je veščine, potrebne za horizontalno odločanje, mogoče vaditi tako kot katerokoli drugo veščino, in da bodo z vsakim poskusom postale bolj učinkovite. Če v kateri od manjših skupin niso dosegle konsenza, jim pojasnite, da doseganje konsenza v tem primeru ni bilo bistvenega pomena. Poudarite, da je sposobnost horizontalnega odločanja mogoče trenirati.

Nasveti za izvajalke

Poskrbite za izročke z materialom o vseh naštetih pojmi (npr. procesi skupinskega odločanja v naši družbi, horizontalno odločanje itd.) ali pa jih poskusite nazorno prikazati na plakatih, da ne bo prevelika količina informacij zmedla udeleženk.

Vir

Konsenz:

<https://www.seedsforchange.org.uk/consensus>

Uvod v facilitacijo sestankov:

https://www.seedsforchange.org.uk/downloads/short_facil.pdf

Območje nerganja:

https://wiki.p2pfoundation.net/Diamond_of_Participation

Diagram poteka doseganja konsenza:

<https://www.seedsforchange.org.uk/downloads/consflow.pdf>

Alternativa

- Če imate dovolj časa, ponovite 5. in 6. korak še s kakšno drugo temo in facilitatorko v vsaki skupini.
- Namesto konsenza lahko izberete tudi privolitev, ko jo je lažje doseči.
- V primeru, da delate z večjo skupino: Če veste, da bo prostor premajhen in da se bo morala skupina za praktični preizkus (6. korak) porazdeliti po ločenih prostorih, je bolje, da shemo konsenza in veččin ter orodij za facilitacijo natisnete in jo kot gradivo razdelite facilitatorkam vsake od skupin.